

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Legenda aurea sanctorum, sive Lombardica historia

Jacobus <Genua, Erzbischof>

[Lyon], 20. Juli 1486

De sancto Stephano viii

[urn:nbn:de:bsz:31-289352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289352)

quo volueris et vere xpiana eris. Cui illa respōdit. Deus meus precepit vende oīa que habes et da pauperibus et nō diuitibus. Cū ergo diues sis cōtra preceptū dei facerē si aliquid tibi darē. Tūc anastasia diro carceri fame cruciāda tradit. Sed a sancta theodora que iam per martiriū coronata fuerat per duos mēses esca celesti pascebat. Tandem cum ducentis virginibus ad insulas palmarias ducta est vbi multi propter nomen xpī fuerāt relegati. Post aliquos vero dies prefectus oīs ad se vocauit et anastasiā ad palos ligatā ignibus cremauit alios vero diuersis supplicijs iter emittit. Inter quos vnus erat qui pluries propter xpī multis diuicijs spoliatus semp dicebat xpī saltem michi nō auferetis. Apollonia autē corpus sancte anastasiē in viridario facta ibi ecclesia honorifice sepeluit. Passa est autē sub dyocleciano circa annos dñi. cclxxxviij.

De sancto Stephano .viii. A

Stephanus grece latine dicitur corona sed hebraice norma. fuit enim corona id est principium martirum in nouo testamento sicut a bel in veteri testamento. fuit etiā norma id est exemplar et regula alijs paciendi pro xpo. siue bene agendi et viuendi: vel pro inimicis orandi. Uel stephanus dicitur quasi strenue fans. qd̄ patet in suo sermone. et in luculenta diuini verbi predicatiōe. Uel dicitur stephanus quasi strenue fans et anus id est strenue et laudabiliter fans id est instrues et

regēs anus id est viduas quibus ab apostolis fuerat prefectus que ad litteram anus erāt. Est ergo corona ppter principium martiriū. norma ppter exemplum patiēdi et bene viuēdi. strenue fans propter luculentā predicatiōē: et strenue fans anus propter viduarū laudabilem instructionē.

Stephanus fuit vnus de septē dyaconibus ab apostolis in ministeriū ordinatus. Crescente enim numero discipulorum conuersi ex gentibus aduersus cōuersos ex iudeis murmurare ceperunt ex eo q̄ vidue eorum in ministerio quotidiano contemnebantur. Huius autem murmuris causa dupliciter potest intelligi aut quia vidue eorū in ministerio non admittebant. aut quia preceteris in quotidiano ministerio grauabatur. Apostoli enim vt expedicius predicatiōni insisterēt viduis ministratiōē cōmiserant. Uidentes itaq; apostoli murmuratiōē oratam pro administratiōne viduarum. volentes hoc murmur sedare congregata omni multitudine dixerunt. Nō est equū nos derelinquere verbū dei et ministrare mensis glosa. q; meliora sunt fercula mētis q̄ dapēs corporis: considerate ergo ex vobis viros boni testimonij septem plenos spiritu sancto: et sapientia quos cōstituamus super hoc opus. glosa vt ministrent vel vt ministrātibus p̄sint. Nos vero orationi et predicatiōni insistentes erimus. Et placuit sermo omni populo et multitudini. Et elegerunt septē quorū beatus stephanus primus et primicerius extitit. Et adduxerūt eos ad aplos et imposuerūt sup̄ eos manus. Stephanus autē plenus gratia et fortitudine facebat prodigia et signa in populo. Inuidēs igitur iudei et eū superare et cōvincere cupientes triplici modo eum vincere aggressi sunt. scilicet disputatiōe: testium p̄ductione: et tormentorum illatione. Sed tamē ipse disputantes superauit: testes falsos conuincit: et de suis tormentibus triumphauit. Et in qualibet pugna adiutorij sidi de celo datū est. In prima enim ei datus est spiritus sanctus qui sapiētias ministraret. In secunda vultus angelicus qui falsos testes terreret. Et tertia visus est xps̄ adiuuare paratus qui martirem cōfortaret. In qualibet igitur pugna ponit historia tria. scilicet aggressum preliū: collatū: adiutorium: et adeptū triumphum. Historias igitur breuiter percurrētes hec omnia videre poterim. **¶** Cū igitur beatus stephanus multa signa faceret: et frequentius populo predicaret: iudei sibi inuidēs primum preliū cum eo inierūt: vt eū p̄ disputatiōnem vincerent. Surrexerunt enim quidā de syna-

goga libertino: a regione sic dicto: uel liberti-
no: id est filio: rum libertorum. Libertini enim di-
cuntur filij libertorum. id est eorum qui de seruitu-
te manumissi sunt et libertati donati et sic de stirpe
seruili fuerunt qui primo fidei resisterunt: et cyrenē-
sum a cyrene ciuitate: et alexandrinorum: et eorum qui
erant a cilia et asia disputantes cum stephano. Ecce
primum prelium. Deinde subiungit triumphus. Et
non poterat resistere sapientie etc. Postremo post
adiutorium: et spiritui qui loquebatur. **Uiden-**
tes igitur quod per hunc modum pugnandi eum non pos-
sent superare: ad secundum modum callide se con-
uertunt: ut scilicet eum falsis testibus superarent.
Submiserunt enim duos falsos testes: qui eundem de
quadruplici blasphemia accusarent. Adducentes
itaque eum in consilium: falsi testes eum de quatuor: accu-
sabant: scilicet de blasphemia in deum: in moysen in
legem. et in tabernaculum siue templum. Ecce prelium
Et intuentes eum omnes qui se debant in consilio
viderunt facies eius tanquam faciem angeli. Ecce auxi-
lium. Deinde ponitur huius secunde pugne victo-
ria: cum falsi testes de his omnibus confutantur.
Dicit enim princeps sacerdotum: si hoc ita se habe-
ret. Tunc beatus stephanus de illis quatuor qui sibi
falsi testes imposuerunt se per ordinem excusauit
Et primo excusauit se de blasphemia in deum dicens
deum qui locutus fuit patribus et prophetis deus
glorie fuisse. id est datorem vel possessorem glorie.
vel cui a creatura debetur gloria. Ubi deus tripli-
citer commendauit secundum quod hoc uerbum tripliciter
potest exponi. Est enim deus glorie. id est collati-
us glorie. i. reg. ij. Qui honorificauerit me glorifica-
bo eum. Uel deus glorie id est contentius glorie. Pro-
uer. viij. Necum sunt diuicie et gloria. Uel deus glo-
rie id est deus cui a creatura debetur gloria. i. tibi. i. Re-
gi seculorum immortalium etc. Commendauit igitur deum
tripliciter scilicet quod sit gloriosus glorificans et glorificandus.
Deinde excusauit se de secunda blasphemia in moysen
multipliciter commendando. Commendat enim eum
precipue a tribus. scilicet a zeli feruore: quia percussit
hebreum egyptium interfecit. a miraculorum operatio-
ne que in egipto et in deserto fecit et a dei familiari-
tate quia pluries cum deo familiariter locutus fuit.
Post modum excusauit se de tertia blasphemia que
erat in legem ipsam tripliciter commendando. scilicet
ex ratione dantis qui fuit deus: ex ratione ministra-
tis qui fuit moyses talis et tantus: et ex ratione fi-
nis quia dat uitam eternam. Postremo cepit se purga-
re de quarta blasphemia que erat in tabernaculum
et in templum. ipsum tabernaculum quadrupliciter com-

mendando. scilicet quod fuit a deo preceptum fieri in uisione
ostensum. a moysen consummatum. et a rebus testimoniis
contentum. Templum autem dixit tabernaculo suc-
cessisse. Sic ergo beatus stephanus de crimine sibi
obieceto rationabiliter se purgauit. **Uiden-**
tes igitur iudei quod nec isto secundo modo eum superare uale-
rent. Tercium modum assumunt et tertia pugnam in-
eunt. ut scilicet saltem tormentis et supplicijs eum superarent
Quod ut uidit beatus stephanus uolens preceptum dominicum
de fraterna correptione seruare. tribus modis eos
conatus est corrigere et a tanta malicia coercere.
scilicet pudore timore et amore. Primo pudore eis
duriciam cordis et sanctorum necem improperando.
Dura inquit ceruice et in circumcisi cordibus et auribus
vos semper spiritu sancto restitistis sicut et patres
uestri ita et vos. Que enim prophetarum patres uestri
non sunt percussi? Et occiderunt eos qui pronuntiabant
de aduentu iusti: ubi sicut dicit glossa. tres gradus
malicie eorum ponit. Primus est quod spiritui sancto re-
sisterunt. Secundo quod prophetas persecuti sunt. Tercio
quod crescente malicia eorum eos occiderunt. Sed quia
frons mulieris meretricis facta erat eis et nescie-
bant erubescere nec sic a concepta malicia destiterunt
immo audientes hec desiccabantur cordibus suis
et stridebant dentibus in eum. **Postmodum** ergo
coerceuit eos timore per hoc scilicet quod ibesum stantem
a dextris dei se uidere prohibuit quasi paratum se ad
inuare et aduersarios condemnare. Cum enim esset
stephanus plenus spiritu sancto intus in celis uidit
gloriam dei etc. Ecce uideo celos apertos et filium
hominis stantem a dextris virtutis dei. Licet igitur
iam pudore et timore correxerit eos. non tamen ad
huc destiterunt sed deteriores quam prius fuerunt. Et
clamantes enim uoce magna continuerunt aures suas.
glossa ne blasphemantem audirent: Et imperius
fecerunt unanimiter in eum: et percussit eum extra
ciuitatem lapidabant in hoc secundum legem se agere
arbitrantes que blasphemum extra castra mandauerat
lapidari. Et illi duo falsi testes qui in eum primum
lapidem mittere debebant secundum legem dicentem primo
manus testium lapidabit eum. Deposuerunt uestimenta
sua ne illius tactu coinquinarentur vel ut ad la-
pidandum expeditiores redderentur secus pedes
adolescentis qui uocabatur saulus. et postea uocat
est paulus. Qui dum lapidantium uestimenta custodi-
ret ex eo quod ad lapidandum eos expeditiores redde-
ret: quasi manu omnium lapidauit. Cum autem eos
nec pudore nec timore a tanta posset nequicia retra-
here: Tercium modum adhibuit ut saltem eos amo-
re coerceret. An non eximiis amoris fuit que eis ostē-

dit: quando pro se et pro ip[s]is orauit? Pro se quide[m] orauit ne sua passio prolongaretur: et sic ipsi rei noxa maior teneretur. Pro ip[s]is aut[em] orauit ne eis hoc in peccatu[m] imputaret. Lapidabatur inquit Stephanu[m] inuocant[em] et dicent[em]. D[omi]ne ihesu accipe spiritu[m] meu[m]. Post ista aut[em] genib[us] clamauit voce magna dicens. D[omi]ne ne statuas illis hoc peccatu[m]: quia nesciunt quod faciunt. Et uide amorem mirabile[m]: quia oratio pro se fecit: oratio pro suis lapidatorib[us] genua flexit: quasi plus oratione qua[m] pro ip[s]is faciebat: quod illa qua[m] pro se effundebat cuperet araudiri. Pro ip[s]is etiam potius quam pro se genua flexit: quia ut dicit glo. ibidem quorum maior iniquitas: maius supplicandi remedi[u]m postulabat. In hoc etiam martir[is] christi imitator est qui in passione sua pro se orauit dicens. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et pro suis crucifixoribus dicens. Pater ignosce illis etc. Et cum hoc dixisset obdormiuit in domino. Blosa Pulchre dictum est obdormiuit et non mortuus est quia obtulit sacrificium dilectionis: et obdormiuit in spe resurrectionis. Facta est aut[em] lapidatio stephani eodem anno quo d[omi]nus ascendit in primo mense augusti tertia die intrante. Sanctus uero gamaliel et nicodemus qui erant christianis in omnibus consilijs iudeorum sepelierunt eum in agro ipsius gamalielis et fecerunt plantam magnam super eum. Et facta est magna persecutio christianorum qui erant in iherosolima quia occiso beato stephano uno de principib[us] alios grauius persequi ceperunt: in tantum quod omnes christiani propter apostolos qui erant ceteris superiora: per totas iudeorum prouincias dispersi sunt iuxta quod d[omi]nus preceperat eis si uos persecuti fuerint in una ciuitate fugite in aliam. Refert aug[ustinus] doctor egregius beati stephani innumeris miraculis claruisse: et mortuos sex suis meritis suscitasse: multosque a uarijs languoribus curasse. Preter hec aut[em] alia refert miracula digne memorie commendanda. Ait enim quod flores super altare beati stephani ponebantur: et inde ablati super firmos ponebantur et mirabiliter curabant. Panni etiam de ei[us] altari sumpti et super egros impositi multis extiterunt infirmitatibus in uocelam. Nam sicut ait aug[ustinus] in li. xxii. de ciui. dei flores ipsi de altari assumpti cuiusdam mulieris cecce oculis impositi sunt: et illa continuo lumine recepit. Refert quoque in eodem libro quod cum quidam uir primarius quitatis nomine marcialis infidelis esset. et nequaquam conuerti uellet cum tamen plurimum egrotaret gener suus ualde fidelis ad ecclesiam sancti stephani uenit et de ipsis floribus qui super altare erant accipiens ad caput soceri flores ipsos late-

ter posuit. Super quos cum ille dormisset partem ante doliculum clamauit ut ad eum mitteret. Cum aut[em] episcopus abisset sacerdos ad eum uenit: et ipsum cum se credere diceret baptizauit. Sic quod diu uixit hoc uerbu[m] semper in ore habuit christe accipe spiritu[m] meum. cum tamen hec beati stephani uerba fuisse nesciret. Aliud similiter in eodem refert miraculum quod quedam matrona nomine patronia cum diu infirmitate grauissima torqueret et multa adhibitis remedia nullu[m] sentiret liberationis uestigiu[m]: tandem quedam iudeu[m] consuluit: qui annulu[m] quendam cum quodam lapide ei tribuit ut ipso annulo cum corda ad nuda corporis dingeret: ut ex uirtute illius beneficium reciperet sanitatis. Sed dum hoc sibi nil ualere prospiceret ad ecclesiam perthomartiris properauit et pro salute sua instans beati stephani exorauit. Tunc subito insoluta corda et ille solus annulo remanente annulus in terra persistit et continuo perfecte sanata se sensit. Aliud similiter in eodem non minus mirabile refert miraculu[m]. Apud namque cesaream capadocie quedam nobilis matrona erat uirum quidem destituta solacio: sed nobili uallata multitudine filiorum. Nam decem filios habuisse dicit quorum septem mares et tres femine fuisse prohibent. Quada[m] igitur uice dum mater ab eis offendit: maledictionem suam filiis imprecatur. Subito aut[em] maledictiones matris diuina uicta subsistentur et omnes pena simili et horribili feriuntur. Nam omnes tremore[m] membrorum omnium horribiliter sunt percussi. Quapropter numeru[m] dolentes et eorum cuius oculos non ferentes: per totum orbem vagari ceperunt: et quocumque ibant omnium in se conuertebant aspectu[m]. Et his aut[em] duo frater et soror: paulus et palladia ueroniam uenerunt: et ipsi augustino ibidem episcopo qui sibi contingerat narrauerunt. Cum ergo iam xv. diebus ante pascha ecclesia beati stephani frequenter assentiret: et sanitatem ab ipso multis precibus postulassent: in ipso die pasche cum frequens populus presens esset: unum ex eis scilicet paulus repente cancellu[m] introiuit: et ante altare cum multa fide et reuerentia se prosternit in oratione. Et cum astetes rei exitu expectarent: subito surrexit sanus a tremore corporis deinceps alienus. Cum aut[em] ad augustinu[m] fuisset adductus ipse eum ad populu[m] protulit. et sequenti die libellu[m] de illius curatione eis recitandum permisit. Cum aut[em] sic ad populu[m] loqueretur et soror illius ibidem omnibus membris tremens assisteret surgens illa emedio beati stephani cancellos intrauit. et statim uelut obdormiens subito sana surrexit. Ipsa similiter in mediu[m] producit et de yriusque sanitate deo et beato stephano inmensis

De sancto

gratie referunt. Dicitur namque a hieronimo ad augustinum rediens: quasdam reliquias sancti stephani detulit. ad quas predicta et plura miracula facta sunt. **N**otandum autem quod beatus stephanus hac die passus non est: sed ea die ut dicitur qua eius inuentio celebratur. Eius autem inuentio hac die dicitur exuisse. Sed quare festa mutata sunt dicitur cum de inuentio ageat. Ad primum autem hoc dixisse sufficit quod duplici de causa ecclesia beatrix festa que sequuntur natiuitatem domini sic voluit ordinare. Prima est ut christo sponso et capiti omnium sui comites adiungatur. Natus enim christus sponsum. spose ecclesie in hunc modum tres sibi comites adiunxit. De quibus comitibus dicitur in canticis dilectus meus candidus et rubicundus electus ex milibus. Candidus quoque ad iohannem euangelista preciosus confessorum. Rubicundus: quantum ad turbam innocentium virginalem. Secunda ratio est ut sic ecclesia omnium martirum genera secundum gradus dignitatis in simul adunaret. Quorum quidem martirium christi natiuitas causa fuit. Est enim triplex martirium. Unum voluntate et opere. Secundum voluntate et non opere. Tertium opere sed non voluntate. Primum fuit in beato stephano. Secundum in beato iohanne. Tertium in innocentibus.

De sancto iohanne apostolo et euangelista.

Iohannes interpretatur dei gratia: vel in quo est gratia. vel cui donatum est. vel cui donatio a deo facta est. Per hoc enim intelliguntur quatuor: privilegia que fuerunt in beato iohanne. Primum est preceptum christi dilectio: christus enim pre ceteris apostolis eum dilexit. et ei maiora dilectionis et familiaritatis signa ostendit. Et inde dicitur dei gratia quasi deo graciosus. Etiam plus petro ipsum dilexisse videtur. Sed est dilectio animi et signi. et illa que est signi duplex est. Una que consistit in familiaritatis ostensione. Et alia in beneficiorum exhibitione. Quantum ad primam utrumque equaliter dilexit. Quantum ad secundam plus iohannem. Quantum ad tertiam plus petrum. Secundum est carnis incorruptio: quia virgo a domino est electus. Et inde dicitur in quo est gratia. in ipso enim fuit gratia puritatis virginalis: unde et de nuptijs volens nuptiare a domino vocatus fuit. Tertium est secretorum reuelatio. Et inde dicitur cui donatum est. Eadem enim donatum est multa secreta et profunda noscere. sicut de diuinitate verbi et consummatione seculi. Quartum est matris dei recommendatio. Et inde dicitur cui donatio a deo facta est. Maxima enim donatio a domino

Johanne aplo.

tunc eidem facta est quando mater dei in eius custodia donatum est. Eius vitam mletus laodice episcopus scripsit: quam ysidorus in libro de ortu vita et obitu sancto: in patrum abieciuit.

Iohannes apostolus et euangelista dilectus a domino et virgo electus. post penthecostes diuisis apostolis in asiam est proce: ubi ecclesias multas fundauit. Domitianus igitur imperator: eius intelligens famam accersitum cum in dolium feruentis olei ante portam latinam mitti iussit. Ille autem inde exiit illesus sicut a corruptione carnis extiterat alienus. Videns igitur imperator quod nec sic predicatione desisteret: eum in patibulum insulam relegauit: ubi solus degens apocypsum scripsit. Eodem anno imperator: propter suam crudelitatem occidit: et a senatu quicquid fecerat reuocatur. Sicque factus est ut sanctus iohannes qui cum iniuria in insulam deportatus fuerat cum honore episcopum rediret: occurrente ei vniuersa turba et dicente. Benedictus qui venit in nomine domini. Cum autem ingrederetur urbem drusiana eius dilectrix que suum plurimum desiderabat aduentum mortua efferebatur. Parentes igitur eius vidue et ophani dixerunt ei. Sancte iohannes ecce drusiana effertur que tuis semper monitis obsecundans nos omnes alebat: tuumque plurimum desiderabat aduentum dicens. D si videas apostolum dei ante que moriatur. Ecce tu venisti et te videre non potuit. Tunc iussit feretrum deponi et corpus resolui dicens. Dominus meus ihesus christus suscipiet te drusiana. Surge et vade in domum tuam